

สมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคสะเก็ดเงินของหมอฟันบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช
Herbs used by Thai traditional healers for psoriasis treatment in
Nakhon Si Thammarat province, southern of Thailand

วิญญู วงศ์วิวัฒน์^{1*} ขญาพร เกลี้ยงจันทร์¹ วสันต์ ทะยียะห์ยา¹ ศรีนทร์รัตน์ จิตจำ¹ สีนินาฏ อารีกิจ¹
สิริรัตน์ เลหาประภานนท์¹ กัญทร ยินเจริญ¹ ทิยานันท์ สวณกุล¹ พัชรินทร์ เต็งมีศรี¹ พิริญญา กฤตวงศ์งาม²
Winyu Wongwiwat^{1*}, Chadaporn Kleangjan¹, Wasan Hayeeyahya¹, Sarinrat Jitjum¹, Sineenat Areekit¹,
Sirirat Laohaprapanon¹, Kanyatorn Yincharoen¹, Thiyanan Suankool¹, Patcharin Tengmeesri¹
Pirinya Kritwongngam¹

¹ สาขาการแพทย์แผนไทย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอทุ่งสง จังหวัด
นครศรีธรรมราช 80110

² สาขาวิชาเทคโนโลยีอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

¹ Thai Traditional Medicine Department, Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of
Technology Srivijaya, Thung Song, Nakhon Si Thammarat, 80110, Thailand

² Food Technology Program, Faculty of Agricultural Technology, Phuket Rajabhat University, Muang, Phuket,
83000, Thailand

*Corresponding author E-mail: winyu.w@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

โรคสะเก็ดเงินเป็นโรคที่ทำให้เกิดการอักเสบเรื้อรังบริเวณผิวหนัง เกิดจากความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกันร่างกาย ปัจจุบันยังไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ และยังคงมีหมอฟันบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรรักษาโรคสะเก็ดเงิน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคสะเก็ดเงินของหมอฟันบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาโดยการคัดเลือกหมอฟันบ้านตามเกณฑ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของหมอฟันบ้าน และ ภูมิปัญญาการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคสะเก็ดเงิน ประกอบด้วย ตำรับยา สมุนไพรในตำรับยา วิธีการเตรียมยา วิธีการใช้ยา ส่วนของพืชสมุนไพรที่นำมาใช้ สรรพคุณของสมุนไพร และลักษณะวิสัยของพืชสมุนไพร นำข้อมูลทั้งหมดวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบหมอฟันบ้านผ่านเกณฑ์การคัดเลือก 7 คน รวบรวมตำรับยาได้ทั้งสิ้น 10 ตำรับ แบ่งเป็น ตำรับยาใช้ภายนอก 6 ตำรับ และตำรับยารับประทาน 4 ตำรับ พบสมุนไพรทั้งสิ้น 56 ชนิด แบ่งเป็น พืชสมุนไพร 47 ชนิด สัตว์สมุนไพร 6 ชนิด และ และธาตุสมุนไพร 3 ชนิด สมุนไพรที่นำมาใช้ซ้ำกันมากที่สุดโดยหมอฟันบ้านสามคนประกอบด้วย ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ทองพันชั่ง หัวร้อยรู และ กำมะถัน รองลงมาคือสมุนไพรที่ถูกนำมาใช้ซ้ำกันโดยหมอฟันบ้านสองคนประกอบด้วย งา เลือดแรด สवाद สะบ้า เหงือกปลาหมอ และ กระบือ หมอฟันบ้านทั้ง 7 คน มีภูมิปัญญาในการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคสะเก็ดเงินซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานการแพทย์แผนไทย

คำสำคัญ : โรคสะเก็ดเงิน พืชสมุนไพร สมุนไพร หมอฟันบ้าน ภูมิปัญญา

Abstract

Psoriasis is a chronic inflammatory skin disease, regards as autoimmune disorders. Thai traditional healers in Nakhon Si Thammarat perform Thai traditional medicine knowledge for psoriasis treatment. The objectives of this research were to studied and compiled the knowledge of Thai traditional healers on utilization of medicinal plants for psoriasis treatment in Nakhon Si Thammarat province. Methodology were selected Thai traditional healers by purposive sampling with criteria, interviewed through semi – structure interview which contained the general information and knowledge for psoriasis treatment consisted of recipes, herbs and medicinal plants, mode of preparation, route of administration, parts used, properties and habits of medicinal plants. All information analyzed in descriptive statistics form. A total of 7 Thai traditional healers, 10 recipes contained 6 topical recipes and 4 oral recipes were founded. All of 56 herbs contained 47 medicinal plants, 6 animal herbs and 3 mineral herbs. The most consensus herbs for psoriasis treatment by 3 Thai traditional healers was *Smilax corbularia* Kunth, *Smilax glabra* Wall. ex Roxb., *Rhinacanthus nasutus* (L.) Kurz., *Hydnophytum formicarum* Jack and Sulphur, while the consensused herbs by 2 Thai traditional healers were *Sesamum indicum* L., *Knema globularia* (Lam.) Warb., *Caesalpinia bonduc* (L.) Roxb., *Entada spiralis* Ridl., *Acanthus ebracteatus* Vahl and buffalo. All of 7 Thai traditional healers informed the knowledge on utilization of medicinal plants for psoriasis treatment which based on Thai traditional medicine theory.

Keywords : Psoriasis, Medicinal plants, Herbs, Traditional healers, Knowledge

บทนำ

โรคสะเก็ดเงิน คือ โรคที่ก่อให้เกิดการอักเสบบริเวณผิวหนัง อุบัติการณ์การเกิดโรคในประชากรทั่วโลก ร้อยละ 2 มีสาเหตุมาจากความผิดปกติของระบบภูมิคุ้มกันภายในร่างกาย การอักเสบที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดการหนาตัวของเซลล์ผิวหนังเคอราทีโนไซต์ (keratinocyte) บริเวณผิวหนังชั้นกำพวด (epidermis) โรคสะเก็ดเงิน อาจกำเริบได้จากโรคประจำตัวหลายโรค เช่น โรคอ้วน เอดส์ ไวรัสตับอักเสบนชนิดบีและซี ปัจจุบันโรคสะเก็ดเงิน เป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดและยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด ผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินมักได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิตที่แย่งลง โรคสะเก็ดเงินมักเกิดขึ้นผิวหนังบริเวณ ศีรษะ ข้อศอก ข้อเข่า แขน ขา ก้นกบ เป็นต้น และลักษณะรอยโรคมีหลายรูปแบบ เช่น ชนิดผื่นนูนหนา (plaque psoriasis) ชนิดตุ่มแดง (guttate psoriasis) ชนิดตุ่มหนอง (pustular psoriasis) ชนิดผื่นแดงทั่วตัว (erythrodermic psoriasis) สะเก็ดเงินบริเวณศีรษะ (scalp psoriasis) สะเก็ดเงินที่เล็บ (nail psoriasis) และ

ข้ออักเสบจากสะเก็ดเงิน (psoriatic arthritis) เป็นต้น (Green, 2011; Lowes et al., 2014) การรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันมีวิธีการรักษาหลายรูปแบบ โดยวิธีที่นิยมใช้รักษาในรูปแบบยาใช้ภายนอก เช่น emollients dithranol tar และ corticosteroids รูปแบบยารับประทาน เช่น methotrexate cyclosporine และ acitretin และ การรักษาโดยฉายแสงยูวี (phototherapy) (Menter et al., 2008; Rendon and Schäkel, 2019)

การแพทย์แผนไทยเกิดขึ้นพร้อมกับการมีอยู่ของสังคมไทยตั้งแต่สมัยอดีตกาล ทฤษฎีการแพทย์แผนไทยให้ความหมายของร่างกายประกอบด้วยธาตุสี่ชนิด คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ ความไม่สมดุลของธาตุทั้งสี่ส่งผลให้เกิดโรคต่าง ๆ โดยสมุนไพรแต่ละชนิดมีหน้าที่ในการปรับสมดุลของธาตุภายในร่างกายให้กลับมาเป็นปกติ

จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดหัวเมืองใหญ่ทางใต้ของประเทศไทย เดิมชื่ออาณาจักรตามพรลิงค์ เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ 7 (ก่อน 1800 ปีที่แล้ว) ในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชมีแนวเทือกเขานครศรีธรรมราชทอดผ่าน ซึ่งส่งผลให้มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจุบันพบว่าหมอพื้นบ้านที่ยังคงใช้ภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยมีอายุมากขึ้นและมีผู้สืบทอดน้อยลง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคสะเก็ดเงินของหมอพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าต่อการรวบรวมและอนุรักษ์ไว้ และเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำไปพัฒนารักษาโรคสะเก็ดเงินต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยสำรวจด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน (ethnobotanical survey) ทำการศึกษาในเดือน เมษายน 2561 ถึง กันยายน 2561

พื้นที่การศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง: พื้นที่ทำการศึกษาคือ จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้วิธีการค้นหาประชากรหมอพื้นบ้านโดยวิธีลูกโซ่ (snowball technique) ร่วมกับฐานข้อมูลหมอพื้นบ้านภายในสาขาการแพทย์แผนไทย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างหมอพื้นบ้านตามเกณฑ์ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1. มีประสบการณ์รักษาโดยวิธีการทางการแพทย์แผนไทยมากกว่า 10 ปี 2. มีภูมิปัญญาและตำรับยาที่ใช้ในการรักษาโรคสะเก็ดเงิน 3. ยินยอมให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภูมิปัญญาโดยการลงนามในแบบฟอร์มอนุญาตให้เก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล: เก็บข้อมูลหมอพื้นบ้านโดยการสัมภาษณ์ ตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi – structure interview) ทำการสัมภาษณ์ที่อยู่อาศัยของหมอพื้นบ้าน โดยให้หมอพื้นบ้านยืนยันอาการของโรคสะเก็ดเงินได้ตรงตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน ข้อมูลที่ทำการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ตำรับยาและสมุนไพรในตำรับยา สรรพคุณของสมุนไพร (properties) ลักษณะนิสัย (habit) ส่วนที่นำมาใช้ของพืชสมุนไพร (part used) วิธีเตรียมตำรับยา (method of preparation) และ วิธีการใช้ยา (route of administration)

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพืชสมุนไพรหลังการสัมภาษณ์พร้อมหมอบ้านที่สามารถลงพื้นที่ได้ ทำการระบุชื่อของพืชสมุนไพรตามหนังสือชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย โดย เต็ม สมิตินันท์ (Neumsuvan et al., 2016; เต็ม , 2544) วิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถิติโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

หมอบ้านและตำรับยา

พบหมอบ้านทั้งสิ้น 7 คน ประกอบด้วย หมอบ้านเพศชาย 6 คน และเพศหญิง 1 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 1 คน หมอบ้านมีภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยจากการรับสืบทอดต่อกันจากรพบุรุษและการสั่งสมประสบการณ์ในการรักษาโดยวิธีการแพทย์แผนไทย พบตำรับยาทั้งสิ้น 10 ตำรับ ประกอบด้วย ตำรับยาใช้ภายนอก 6 ตำรับ และตำรับยารับประทาน 4 ตำรับ พบวิธีการเตรียมยาสามารถจัดแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ การเคี้ยวในน้ำมัน 3 ตำรับ ซึ่งเป็นตำรับยาใช้ภายนอก การต้ม 3 ตำรับ เป็นตำรับยารับประทาน และ การใช้สมุนไพรสดหรือแห้ง 4 ตำรับ แบ่งเป็น ตำรับยารับประทาน 1 ตำรับ และตำรับยาใช้ภายนอก 3 ตำรับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ตำรับยาของหมอบ้าน

หมอบ้าน	จำนวนสมุนไพร	วิธีการเตรียมยา	วิธีการใช้ยา
JT	6	เคี้ยวด้วยน้ำมันงา (Bso)	ใช้ภายนอก
SS	13	ผสมน้ำผึ้ง (Mwh)	รับประทาน
RK	13	ต้ม (Dec)	รับประทาน
PC	2	หั่นตามเส้นกลางใบ ใช้ใบจุ่มในน้ำมันก๊าด (Cdk)	ใช้ภายนอก
PL	19	ต้ม (Dec)	รับประทาน
	2	บดและผสมในแอลกอฮอล์ (Pma)	ใช้ภายนอก
	8	เผาแล้วนำไปเคี้ยวในน้ำมันงา (Bbs)	ใช้ภายนอก
LP	5	ต้ม (Dec)	รับประทาน
	2	ใช้น้ำมัน (Ro)	ใช้ภายนอก
SH	5	เคี้ยวด้วยน้ำมันงาแล้วผสมกำมะถัน (Bss)	ใช้ภายนอก

สมุนไพร

สมุนไพรทั้งสิ้น 56 ชนิด ประกอบด้วยพืชสมุนไพร 47 ชนิด (ตารางที่ 2) สัตว์สมุนไพร 6 ชนิด (ตารางที่ 3) และ ชาติสมุนไพร 3 ชนิด ซึ่งพบเฉพาะในตำรับยาใช้ภายนอก ประกอบด้วย แอลกอฮอล์ (วิธีเตรียมยา Pma; โดยหมอบ้าน PL) น้ำมันก๊าด (วิธีเตรียมยา Cdk; โดยหมอบ้าน PC) และกำมะถัน (วิธีเตรียมยา Bso,Bbs,Bss; โดยหมอบ้าน JT,PL,SH ตามลำดับ) สอดคล้องกับหลักเภสัชกรรมไทยด้านเภสัชวัตถุ

ประกอบด้วยสมุนไพร 3 รูปแบบ คือ พืช สัตว์ และธาตุวัตถุ พืชวัตถุ 47 ชนิด จัดอยู่ใน 27 วงศ์ วงศ์ที่มีสมุนไพร ถูกนำมาใช้มากที่สุดคือ วงศ์ Apiaceae 5 ชนิด (ร้อยละ 10.7) รองลงมา คือ วงศ์ Acanthaceae และ Fabaceae วงศ์ละ 4 ชนิด (ร้อยละ 8.5) วงศ์ Rubiaceae 3 ชนิด (ร้อยละ 6.4) วงศ์ Asteraceae Combretaceae Euphorbiaceae Menispermaceae Myristicaceae Orchidaceae Rutaceae และ Smilacaceae วงศ์ละ 2 ชนิด (ร้อยละ 4.3) และ วงศ์ Achariaceae Areaceae Aristolochiaceae Brassicaceae Dioscoreaceae Lauraceae Meliaceae Moraceae Pedaliaceae Piperaceae Polygonaceae Polypodiaceae Ranunculaceae Rhamnaceae และ Simaroubaceae วงศ์ละ 1 ชนิด (ร้อยละ 2.1)

ลักษณะวิสัยของพืชสมุนไพร พบ 5 ลักษณะ ไม้ล้มลุกพบมากที่สุด 16 ชนิด (ร้อยละ 34) รองลงมา คือ ไม้ยืนต้น 15 ชนิด (ร้อยละ 32) ไม้พุ่ม 8 ชนิด (ร้อยละ 17) ไม้เถา 7 ชนิด (ร้อยละ 7) และ ปาล์ม 1 ชนิด (ร้อยละ 2)

ส่วนของพืชสมุนไพรที่นำมาใช้ จัดกลุ่มได้ทั้งสิ้น 12 กลุ่ม ประกอบด้วย รากและเหง้า (root and rhizome) มากที่สุด 12 ชนิด (ร้อยละ 26) รองลงมา คือ เมล็ด (seed) 8 ชนิด (ร้อยละ 17) ผล (fruit) 7 ชนิด (ร้อยละ 15) ใบ (leaf) 5 ชนิด (ร้อยละ 11) ทั้งต้น (whole plant) 4 ชนิด (ร้อยละ 9) เนื้อไม้ (wood) และน้ำมัน (oil) ส่วนละ 3 ชนิด (ร้อยละ 6) ส่วนเหนือดิน (aerial parts) พิมเสน (borneol) การบูร (camphor) ดอก (flower) และ ลำต้นกลวง (swollen stem) (หัวร้อยรู) ส่วนละ 1 ชนิด (ร้อยละ 2)

สมุนไพรที่ถูกนำมาใช้ซ้ำกันมากที่สุดโดยหมอพื้นบ้าน 3 คน ซึ่งเป็นสมุนไพรที่ถูกนำมาใช้ในตำรับยาใช้ภายนอก ประกอบด้วย ข้าวเย็นเหนือ (*Smilax corbularia* Kunth) ข้าวเย็นใต้ (*Smilax glabra* Wall. ex Roxb.) ทองพันชั่ง (*Rhinacanthus nasutus* (L.) Kurz.) หัวร้อยรู (*Hydnophytum formicarum* Jack) และ กำมะถัน (Sulphur) (ตารางที่ 2) สมุนไพรที่ถูกนำมาใช้ซ้ำกันโดยหมอพื้นบ้าน 2 คน ประกอบด้วย งา (*Sesamum indicum* L.) เลือดแรด (*Knema globularia* (Lam.) Warb.) สวาด (*Caesalpinia bonduc* (L.) Roxb.) สะบ้า (*Entada spiralis* Ridl.) เหงือกปลาหมอ (*Acanthus ebracteatus* Vahl) และ กระบือ โดยเลือดแรดและทองพันชั่ง ถูกนำมาใช้ทั้งในตำรับยารับประทานและตำรับยาใช้ภายนอก

สมุนไพรที่นำมาใช้ซ้ำกันมีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคสะกดเงิน ประกอบด้วย ฤทธิ์ต้านการอักเสบ (anti-inflammatory activity) ฤทธิ์ต้านการเจริญเติบโตของเซลล์ (antiproliferative activity) และ ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ (antioxidative activity) (ตารางที่ 4)

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครั้งที่ 2
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2566

ตารางที่ 2 พืชสมุนไพรที่หมอบ้านนำมาใช้

Scientific name	Family	Habit	Part used	Method of preparation	Route of administration	Properties	Users
<i>Acacia concinna</i> Wall. (ส้มป่อย)	Fabaceae	shrub	leaf	Dec	oral	treats skin disease	PL
<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl (เหงือกปลาหมอ)	Acanthaceae	shrub	whole plant	Mwh, Dec	oral	treats skin disease and immune system, antipruritic	SS, LP
<i>Aegle marmelos</i> (L.) Correa ex Roxb. (มะตูม)	Rutaceae	tree	root	Dec	oral	antipyretic	RK
<i>Andrographis paniculata</i> (Burm.f.) Wall. (ฟ้าทะลายโจร)	Acanthaceae	herb	leaf	Pma	topical	treats skin diseases	PL
<i>Anethum graveolens</i> L. (เทียนตาตั๊กแตน)	Apiaceae	herb	fruit	Dec	oral	nourishes energy	PL
<i>Angelica dahurica</i> (Fisch ex. Hoffm.) Benth. & Hook.f. ex Franch. & Sav.) (โถงสอ)	Apiaceae	herb	root	Dec	oral	treats skin diseases	PL
<i>Aristolochia indica</i> L. (กระเช้าสีดา)	Aristolochiaceae	climber	leaf	Mwh	oral	treats skin diseases	SS
<i>Azadirachta indica</i> var. <i>siamensis</i> valetton. (สะเดา)	Meliaceae	tree	root	Dec	oral	treats skin diseases	RK
<i>Barleria lupulina</i> Lindl. (เสลดพังพอน)	Acanthaceae	shrub	leaf	Dec	oral	treats skin diseases	LP
<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC. (พิมเสน)	Asteraceae	tree	borneol	Bbs	topical	treats skin diseases	PL
<i>Bridelia ovata</i> Decne. (มะกา)	Euphorbiaceae	tree	leaf	Dec	oral	treats immune system	PL
<i>Caesalpinia bonduc</i> (L.) Roxb. (สวาด)	Fabaceae	climber	seed	Bso, Bss	topical	treats skin diseases, immune system and psoriasis	JT, SH
<i>Caesalpinia sappan</i> L. (ฝาง)	Fabaceae	tree	wood	Dec	oral	treats immune system	PL
<i>Carthamus tinctorius</i> L. (คำฝอย)	Asteraceae	herb	flower	Dec	oral	treats immune system, nourishes blood circulation	PL
<i>Ceriscoides turgida</i> (Roxb.) Tirveng. (กระเบียน)	Rubiaceae	tree	seed	Bbs	topical	treats immune system	PL
<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) T.Nees & C.H.Eberm.	Lauraceae	tree	camphor	Bbs	topical	treats skin diseases	PL
<i>Citrus hystrix</i> DC. (การบูร)	Rutaceae	tree	exocarp and mesocarp	Bbs	topical	treats immune system	PL
<i>Cocos nucifera</i> L. (มะพร้าว)	Arecaceae	palm	coconut oil	Ro	topical	treats skin diseases	LP
<i>Cuminum cyminum</i> L. (เทียนขาว)	Apiaceae	herb	fruit	Dec	oral	nourishes blood circulation	PL
<i>Drynaria quercifolia</i> (L.) J. Sm. (กระแตไต่ไม้)	Polypodiaceae	herb	rhizome	Mwh	oral	treats Impetigo and ecthyma	SS

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครั้งที่ 2
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2566

Scientific name	Family	Habit	Part used	Method of preparation	Route of administration	Properties	Users
<i>Entada spiralis</i> Ridl. (สะบ้า)	Fabaceae	climber	seed	Bso, Bbs	topical	treats skin diseases, immune system and psoriasis	JT, PL
<i>Ficus heterophylla</i> L.f. (สลอดน้ำ)	Moraceae	shrub	whole plant	Dec	oral	treats immune system	RK
<i>Foeniculum vulgare</i> Mill. subsp. <i>vulgare</i> var. <i>dulce</i> (Mill.) Thell. (เทียนข้าวเปลือก)	Apiaceae	herb	fruit	Dec	oral	nourishes energy	PL
<i>Grammatophyllum speciosum</i> Blume (ว่านเพชรหึง)	Orchidaceae	epiphytic orchid	whole plant	Mwh	oral	neutralizes venom, antipruritic, treats immune system	SS
<i>Harrisonia perforata</i> Merr. (คนทา)	Simaroubaceae	shrub	root	Dec	oral	treats immune system	RK
<i>Hydnocarpus anthelminticus</i> Pierre.ex Laness. (กระเบา)	Achariaceae	tree	seed	Bbs	topical	treats immune system	PL
<i>Hydnophytum formicarum</i> Jack (หัวร้อยรู)	Rubiaceae	shrub	swollen stem	Mwh, Dec	oral	antipruritic, treats immune system, anti-inflammation	SS, PL, LP
<i>Knema globularia</i> (Lam.) Warb. (เลือดแรด)	Myristicaceae	tree	seed	Dec, Bbs, Bss	oral, topical	treats skin disease	PL, SH
<i>Lepidium sativum</i> L. (เทียนแดง)	Brassicaceae	herb	seed	Dec	oral	nourishes blood circulation	PL
<i>Ligusticum sinense</i> Oliv. cv. Chuanxiong (โถงหัวบัว)	Apiaceae	herb	rhizome	Dec	oral	treats skin diseases	PL
<i>Morinda citrifolia</i> L. (ยอบ้าน)	Rubiaceae	tree	root	Dec	oral	treats immune system	RK
<i>Myristica fragrans</i> Houtt. (จันทน์เทศ)	Myristicaceae	shrub	seed	Dec	oral	nourishes nervous system	PL
<i>Nigella sativa</i> L. (เทียนดำ)	Ranunculaceae	herb	seed	Dec	oral	nourishes blood circulation	PL
<i>Piper chaba</i> Hunt. (ติบลิ)	Piperaceae	climber	fruit	Bso	topical	treats skin diseases and psoriasis	JT
<i>Rheum palmatum</i> L. (โถงน้ำเต้า)	Polygonaceae	herb	rhizome	Dec	oral	treats skin diseases	PL
<i>Rhinacanthus nasutus</i> (L.) Kurz. (ทองพันชั่ง)	Acanthaceae	shrub	aerial parts	Mwh, Cdk, Dec	oral, topical	treats skin diseases, immune system	SS, PC, LP
<i>Sesamum indicum</i> L. (งา)	Pedaliaceae	herb	sesame oil	Bso, Bss	topical	skin care, Treats skin diseases	JT, SH
<i>Smilax corbularia</i> Kunth (ข้าวเย็นเหนือ)	Smilacaceae	herb	rhizome	Mwh, Dec	oral	treats immune system and skin disease, antipyretic	SS,RK, PL

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครั้งที่ 2
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2566

Scientific name	Family	Habit	Part used	Method of preparation	Route of administration	Properties	Users
<i>Smilax glabra</i> Wall. ex Roxb. (ข้าวเย็นใต้)	Smilacaceae	herb	rhizome	Mwh, Dec	oral	treats immune system, antipyretic, kills pathogen	SS,RK, PL
<i>Spondias pinnata</i> (L.f.) Kurz (มะกอก)	Orchidaceae	tree	olive oil	Ro	topical	wound healing activity	LP
<i>Suregada multijlorum</i> (A.Juss.) Baill. (ชันทองพยาบาท)	Euphorbiaceae	tree	wood	Dec	oral	treats immune system	LP
<i>Tacca leontopetaloides</i> (L.) Kuntze (เหินยายม่อม)	Dioscoreaceae	herb	root	Dec	oral	anti-inflammation	RK
<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb. (สมอพิเภก)	Combretaceae	tree	fruit	Dec	oral	treats skin diseases	PL
<i>Terminalia chebula</i> Retz. (สมอไทย)	Combretaceae	tree	fruit	Dec	oral	treats skin disease	PL
<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels (ย่านาง)	Menispermaceae	climber	root	Dec	oral	nourishes energy	RK
<i>Tinospora baenzigeri</i> Forman (ชิงช้าชาลี)	Menispermaceae	climber	wood	Dec	oral	anti-inflammation	RK
<i>Ziziphus oenoplia</i> (L.) Mill. (เล็บเหยี่ยว)	Rhamnaceae	climber	whole plant	Mwh	oral	nourishes energy, antipruritic, wound healing, treats immune system, antifungal	SS

ตารางที่ 3 สัตว์สมุนไพรที่หมอพื้นบ้านนำมาใช้

Scientific name	Parts used	Method of preparation	Route of administration	Properties	Users
ผึ้ง (น้ำผึ้ง)	honey	Mwh	oral	nourished energy, wound healing, skin care	SS
รังมดดำบนต้นมังคุด	ant's nest	Mwh	oral	treats skin disease and immune system	SS
กระดูก	bone	Bso, Dec	oral	treats skin diseases and psoriasis, wound healing	JT, RK
งูเห่า	bone	Dec	oral	treats immune system	RK
ปลิงกาทม	whole	Mwh	oral	nourished energy, wound healing	SS
ตะพาบ	bone	Dec	oral	treats immune system	RK

ตารางที่ 4 ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรที่นำมาใช้ซ้ำกัน

Scientific name	Pharmacological activity
<i>Smilax corbularia</i> Kunth	anti-inflammatory activity (Ruangnoo et al., 2012)
<i>Smilax glabra</i> Wall. ex Roxb.	antiproliferative activity and pro-apoptotic activity (Sa et al., 2008) inhibits migration of cancer cell lines (She et al., 2015) anti-inflammatory activity (PsoRI-CM02 recipe) (Wu et al., 2019)
<i>Rhinacanthus nasutus</i> (L.) Kurz.	anti-inflammatory activity (Raj et al., 2015)
<i>Hydnophytum formicarum</i> Jack	antiproliferative activity (Senawong et al., 2013)
<i>Sesamum indicum</i> L.	anti-inflammatory activity, antioxidative activity, wound healing, anti-cancer activity (Shamitha, 2015)
<i>Knema globularia</i> (Lam.) Warb.	cytotoxicity in cancer cell lines (Salleh and Ahmad, 2017)
<i>Caesalpinia bonduc</i> (L.) Roxb.	antipsoriatic activity (Muruganatham et al., 2011)
<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl	inhibit cervical cancer growth in a CaSki-cell transplant model in mice (Mahasiripanth et al., 2012)

วิจารณ์ผล

ข้อมูลด้านจำนวนพืชในวงศ์ต่าง ๆ พบว่าสอดคล้องกับข้อมูลด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในภาคใต้ (Neumsuvan et al., 2015) ซึ่งวงศ์ของพืชสมุนไพรที่มีการนำมาใช้ทางการแพทย์แผนไทยมากที่สุด คือ วงศ์ Fabaceae Acanthaceae Euphorbiaceae Rubiaceae และ Asteraceae

ข้อมูลลักษณะวิสัยของพืชสมุนไพรในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านด้านการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคในจังหวัดพัทลุง (Maneenoon et al., 2015) รายงานลักษณะวิสัยของพืชที่พบมากที่สุดคือ ไม้พุ่มและไม้ล้มลุก

ส่วนของรากและเหง้าถูกนำมาใช้รักษาโรคสะเก็ดเงินมากที่สุดเช่นเดียวกับการศึกษาภูมิปัญญาการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคผิวหนังบริเวณเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช (Srisawat et al., 2016)

สมุนไพรที่หมอพื้นบ้านนำมาใช้ซ้ำกันในการรักษาโรคสะเก็ดเงินสอดคล้องกับรายงานการศึกษาศาสตร์ภูมิปัญญาการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคสะเก็ดเงินในจังหวัด สงขลา ตรัง พัทลุง และสตูล พบสมุนไพรที่ถูกนำมาใช้ซ้ำกันมากที่สุดตรงกัน คือ ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ และ ทองพันชั่ง (วิญญู, 2556)

สรุปผล

หมอพื้นบ้านมีความรู้ด้านการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคสะเก็ดเงิน ซึ่งภูมิปัญญาดังกล่าวเป็นภูมิปัญญาตั้งอยู่บนพื้นฐานการแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ และข้อมูลพื้นฐานนี้สามารถนำไปพัฒนายาเพื่อใช้ในการรักษาโรคสะเก็ดเงินต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

เอกสารอ้างอิง

- เต็ม สมิตินันท์. 2544. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- วิญญู วงศ์วิวัฒน์ 2556. ภูมิปัญญาการรักษาโรคสะเก็ดเงินของหมอพื้นบ้านในจังหวัด สงขลา พัทลุง ตรัง และ สตูล. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- Green, L. 2011. An overview and update of psoriasis. *Nursing standard*, 25, 47-55.
- Lowes, M. A., M. Suárez-Fariñas and J. G. Krueger. 2014. Immunology of Psoriasis. *Annu Rev Immunol*. 32: 227-255.
- Mahasiripanth, T., S. Hokputsa, S. Niruthissard, P. Bhattarakosol and S. Patumraj. 2012. Effects of *Acanthus ebracteatus* Vahl on tumor angiogenesis and on tumor growth in nude mice implanted with cervical cancer. *Cancer management and research*. 4: 269-279.
- Maneenoon, K., C. Khuniad, Y. Teanuan, N. Saedan, S. Prom-in, N. Rukleng, W. Kongpool, P. Pinsook and W. Wongwiwat. 2015. Ethnomedicinal plants used by traditional healers in Phatthalung province, peninsular Thailand. *Journal of ethnobiology and ethnomedicine*. 11(43).
- Menter, A., A. Gottlieb, S. R. Feldman, A. S. V. Voorhees, C. L. Leonardi, K. B. Gordon, M. Lebwohl, J. Y. M. Koo, C. A. Elmets, N. J. Korman, K. R. Beutner and R. Bhushan. 2008. Guidelines of care for the management of psoriasis and psoriatic arthritis. *Journal of the American academy of dermatology*. 58(5): 826-850.
- Muruganatham, N., K. H. Basavaraj, T. K. Praveen, N. M. Shamasundar and K. S. Rao. 2011. Screening of *Caesalpinia bonduc* leaves for antipsoriatic activity. *Journal of ethnopharmacology*. 133(2): 897-901.
- Neamsuvan, O., N. Madeebing, L. Mah and W. Lateh. 2015. Survey of medicinal plants for diabetes treating from Chana and Nathawee district, Songkhla province, Thailand. *Journal of ethnopharmacology*. 174: 82-90.
- Neamsuvan, O., T. Phumchareon, W. Bunphan and W. Kaosaeng. 2016. Plant materials for gastrointestinal diseases used in Chawang district, Nakhon Si Thammarat province, Thailand. *Journal of ethnopharmacology*. 194: 179-187.
- Raj, V. B. A., K. L. S. Kumar and S. S. Kumar. 2015. Traditional Indian medicinal plants as a potential anti-inflammatory phytomedicine for psoriasis control. *Journal of pharmacognosy and phytochemistry*. 4(3): 118-122.
- Rendon, A. and K. Schäkel. 2019. Psoriasis pathogenesis and treatment. *International journal of*

- molecular sciences. 20(6): 1475.
- Ruangnoo, S., N. Jaiaree, S. Makchuchit, S. Panthong, P. Thongdeeying and A. Itharat. 2012. An in vitro inhibitory effect on RAW 264.7 cells by anti-inflammatory compounds from *Smilax corbularia* Kunth. Asian pacific journal of allergy and immunology. 30: 268-274.
- Sa, F., J. L. Gao, K. P. Fung, Y. Zheng, S. M. Y. Lee and Y. T. Wang. 2008. Anti-proliferative and pro-apoptotic effect of *Smilax glabra* Roxb. extract on hepatoma cell lines. Chemo-Biological Interactions. 171: 1-14.
- Salleh, W. M. N. H. W. and F. Ahmad. 2017. Phytochemistry and biological activities of the genus Knema (Myristicaceae). Pharmaceutical sciences. 23: 249-255.
- Senawong, T., S. Misuna, S. Khaopha, S. Nuchadomrong, P. Sawatsitang, C. Phaosiri, A. Surapaitoon and B. Sripa. 2013. Histone deacetylase (HDAC) inhibitory and antiproliferative activities of phenolic-rich extracts derived from the rhizome of *Hydnophytum formicarum* Jack.: sinapinic acid acts as HDAC inhibitor. BMC complementary and alternative medicine. 13(232).
- Shasmitha, R. 2015. Health Benefits of *Sesamum indicum*: A short review. Asian journal of pharmaceutical clinical research. 8(6).
- She, T., C. Zhao, J. Feng, L. Wang, L. Qu, K. Fang, S. Cai and C. Shou. 2015. Sarsaparilla (*Smilax glabra* Rhizome) extract inhibits migration and invasion of cancer cells by suppressing TGF- β 1 pathway. Plos One. 10(3).
- Srisawat, T., A. Suvarnasingh and K. Maneenoon. 2016. Traditional medicinal plants notably used to treat skin disorders nearby Khao Luang mountain hills region, Nakhon Si Thammarat, southern Thailand. Journal of herbs, spices & medicinal plants. 22(1): 35-56.
- Wu, D.H., M. M. Zhang, N. Li, X. Li, Q. W. Cai, w. L. Yu, L. P. Liu, W. Zhu and C. J. Lu. 2019. PSORI-CM02 alleviates IMQ-induced mouse dermatitis via differentially regulating pro- and anti-inflammatory cytokines targeting of Th2 specific transcript factor GATA3. Biomed Pharmacother. 110: 265-274.